Esej k předmětu Ekologie, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pavel Soukup, 2010

Boubínský prales

Poloha

Národní přírodní rezervace Boubínský prales leží v Jižních Čechách, v šumavské hornatině. Polohou spadá do území CHKO Šumava. (Šíp, 2006) Přibližný střed rezervace se nachází na souřadnicích 48°58´47´ severní šířky a 13°48´36´´ východní délky. (Šíp, 2006)

Rozprostírá se na jihovýchodním svahu hory Boubín (1362 m. n. m.). (Šíp, 2006) Prales roste ve výšce 960-1040 m. n. m. (Vyskot et al., 1981).

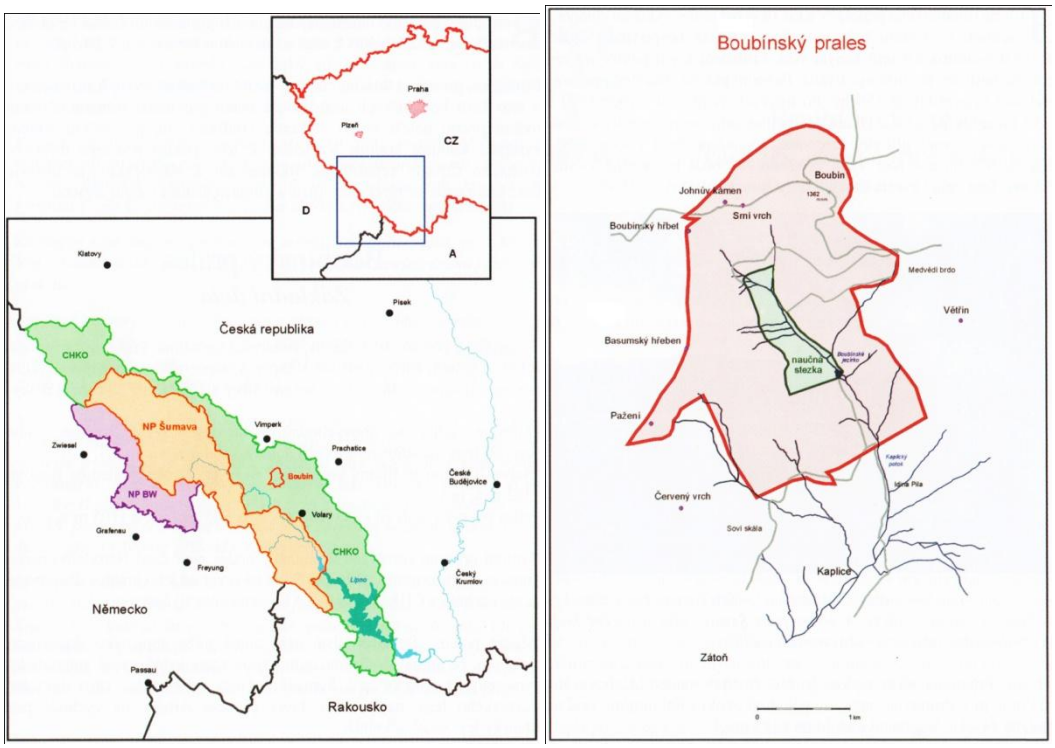

Obr. 1: Poloha národní přírodní rezervace Boubínský prales vzhledem k České republice a NP Šumava (vlevo) a orientační mapa pralesa (vpravo). (Šíp, 2006, strany 10 a 11)

Historie

Oblast pralesa Boubína je jednou z nejstarších vědomě chráněných lesních oblastí. Důležitou změnou bylo vynětí pralesa z obory v roce 1947. (Vyskot et al., 1981) Část přírodního lesa byla prohlášena lesní rezervací již v roce 1858. (Vyskot et al., 1981) Děkovat za to můžeme majiteli panství panu Janovi Adolfovi II. Schwarzenbergovi. (Info Česko [online]) Ten tak učinil jako správce rodinného majetku rodiny Schwanzerbergů. Kromě toho se zasloužil o celou řadu dalších hospodářských reforem. (Jan Adolf II. Schwarzenberg. In Wikipedia). Zásluhu na ochraně Boubínského pralesa velkou měrou nese tehdejší lesmistr vimperských lesů schwarzenberského panství Josef John. (Boubínský prales. In Wikipedia) V oblastech pralesa pořádal exkurze a již v roce 1851 vytyčil několik pokusných ploch. (Vyskot et al., 1981)

Do historie pralesa se zapsala i velká vichřice, která v roce 1870 zdecimovala takřka dvě třetiny plochy pralesa. Nepoškozeno zůstalo jen 46,67 ha. (Vyskot et al., 1981) Od té doby bylo nutno ještě omezit pohyb návštěvníků a jejich počet, aby nedocházelo k přílišné zátěži porostů a nakonec oplocení pralesa, aby zvěř neztěžovala vývoj mladým stromkům. (Vyskot et al., 1981) Dnešní rozloha pralesa i s ochranným pásmem je cca 6,6 km^2 a to od doby poslední úpravy rozlohy v roce 2005. (Šíp, 2006, Havlátková, 2008)

Management

Prales, pokud jej chápeme jako člověkem nikdy nedotknutý kus lesa u nás prakticky neexistuje. (Vyskot et al., 1981) O to důležitější je snažit se tohoto stavu v nejzachovalejších částech naší přírody docílit. Omezit lidský zásah na minimum a zahladit zbývající stopy po hospodaření člověka. Bohužel v praxi se onen vznešený cíl potýká s množstvím problémů. Aby mohl prales samovolně existovat, je třeba jej nejprve dlouhodobě intenzivně chránit. Teprve pak je možné dosáhnout dlouhodobě udržitelného stavu. (Vyskot et al., 1981)

O to se v současnosti snaží Správa Národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava. Dnes již není třeba zavádět zásadní změny, neboť prales začíná soběstačně žít. Prales je strukturou podobný tomu z dob Johna. (Havlátková, 2008) Hlavními událostmi jsou drobná omezení turistické dostupnosti pralesa nebo řešení přírodních katastrof. Dochází také k převádění přilehlých porostů, často strukturou podobných pralesu. (Havlátková, 2008) K postupnému převedení do pralesovitého stavu je třeba garantovat dostatek ležícího i stojícího dřeva. To pomůže samoobnově lesa. (Havlátková, 2008) Aktuální informace o turistické dostupnosti poskytuje Správa Národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava na své webové stránce (http://www.npsumava.cz/).

Charakteristika biocenózy

Jelikož se v oblasti udržují takřka úplně přírodní podmínky, je typická svou vysokou diverzitou. (Půbal, 2008) Boubínský les je proto převzácná studnice biodiverzity pro celou oblast. (Půbal, 2008, Vyskot et al., 1981)

Les lesem dělá především stromové patro. Druhové složení mapoval již Josef John v roce 1851. (Vyskot et al., 1981) Podle něj je nejvíce zastoupen smrk ztepilý (*Picea abies*) a to 65%, dále buk lesní (*Fagus sylvatica*) 15% a jedle bělokorá (*Abies alba*) 20%. V roce 1975 provádí M. Vyskot svá měření a výsledkem je následující hodnocení zastoupení dřevin: smrk ztepilý (*Picea abies*) 58,7%, buk lesní (*Fagus sylvatica*) 40,1%, jedle bělokorá (*Abies alba*) bez zastoupení a javor klen (*Acer pseudoplatanus*) 1,2%. (Vyskot et al., 1981) Jiné studie se zabývali zásobou dřeva v m^3 v letech 1972 a 1996. (Hort, Vrška, Adam, 2008) Jejich výsledek shrnuje graf na Obr. 2.

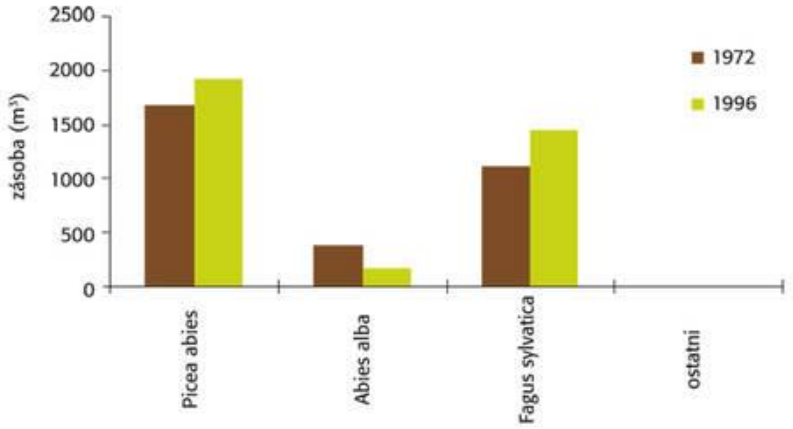

Obr. 2: Změny zásoby živých stromů u hlavních dřevin v NPR Boubínský prales. (Hort, Vrška, Adam, 2008, odkaz na obrázek: http://www.casopis.ochranaprirody.cz/res/data/002/000312_05_001249.jpg)

V oblasti typických květnatých bučin bychom nalezli například tyto hájové květiny: kopytník evropský (*Asarum europaeum*), vraní oko čtyřlisté (*Paris quadrifolia*), bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), pitulník horský (*Galeobdolon montanum*), plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*) a ptačinec hajní (*Stellaria nemorum*).(Půbal, 2008) Dále pak některé lesní druhy jako jsou svízel vonný (*Galium odoratum*), kyčelnice devítilistá (*Dentaria enneaphyllos*), kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), žindava evropská (*Sanicula europaea*), ostřice lesní (*Carex sylvatica*) nebo samorostlík klasnatý (*Actaea spicata*).(Půbal, 2008)

Ve vyšších polohách se v podrostu vyskytují nenáročné byliny, jako je metlička křivolaká (*Avenella flexuosa*), třtina chloupkatá (*Calamagrostis villosa*), bika lesní (*Luzula sylvatica*), šťavel kyselý (*Oxalis acetosella*)nebo brusnice borůvka (*Vaccinium myrtillus*). (Půbal, 2008) Také zde nalezneme věsenku nachovou (*Prenanthes purpurea*), pstroček dvoulistý (*Maianthemum bifolium*) nebo kokořík přeslenitý (*Polygonatum verticillatum*). (Půbal, 2008)

Areál pralesa byl pro svou výjimečnost a malou rozlohu pečlivě prozkoumán. (Půbal, 2008) Díky tomu máme vědomosti o vzácných druzích, které v něm přežívají. Jsou to například rozličné orchideje z čeledi vstavačovitých, mezi něž patří sklenobýl bezlistý (*Epipogium aphyllum*) – kriticky ohrožený, hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*), bradáček srdčitý (*Listera cordata*) – kriticky ohrožený, na Šumavě vzácný prstnatec bezový (*Dactylorhiza sambucina*), pětiprstka žežulník pravá (*Gymnadenia conopsea subsp. conopsea*) – na Šumavě také kriticky ohrožená, dále pak vemeníček zelený (*Coeloglossum viride*) a měkčilka jednolistá (*Malaxis monophyllos*) – oba druhy kriticky ohrožené a naopak hojné druhy: prstnatec májový pravý (*Dactylorhiza majalis subsp. majalis*), prstnatec Fuchsův pravý (*Dactylorhiza fuchsii subsp. fuchsii*), bradáček vejčitý (*Listera ovata*) a kruštík širolistý pravý (*Epipactis helleborine subsp. helleborine*).(Půbal, 2008)

Byla by ovšem škoda pro krásu orchidejí zapomenout zmínit další tamější vzácné druhy. Toto jsou některé z nich: jednokvítek velekvětý (*Moneses uniflora*), hruštička okrouhlolistá (*Pyrola rotundifolia*), řeřišnice trojlistá (*Cardamine trifolia*), upolín nejvyšší (*Trollius altissimus*), tis červený (*Taxus baccata*), kapradina laločnatá (*Polystichum aculeatum*), plavuník zploštělý

(*Diphasiastrum complanatum*), lněnka pyrenejská (*Thesium pyrenaicum*), šafrán bělokvětý (*Crocus albiflorus*) nebo lilie cibulkonosná (*Lilium bulbiferum*). (Půbal, 2008)

Hojnější, ale přesto nevšední druhy jsou například prha arnika (*Arnica montana*), kamzičník rakouský (*Doronicum austriacum*), mléčivec alpský (*Cicerbita alpina*), vranec jedlový (*Huperzia selago*), žebrovice různolistá (*Blechnum spicant*), lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*) a lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*). (Půbal, 2008) Nakonec připomínám přítomnost pro NP Šumava téměř kultovní rostliny dřípatky horské (*Soldanella montana*). (Půbal, 2008, Vyskot et al., 1981, Šíp, 2006) Ta roste například podlé břehů Kaplického potoka. (Kvapilová, 2009)

NPR Boubínský prales je také útočištěm řady živočišných druhů. Toto je příklad několika nejvýznamnějších: tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*), netopýr ušatý (*Plecotus auritus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), puštík bělavý (*Strix uralensis*), plšík lískový (*Muscardinus avellanarius*) a strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*). (Kvapilová, 2009) Údajně byl spatřen dokonce i vlk obecný (*Canis lupus*). (Kvapilová, 2009) Časové určení a autor pozorování však chybí.

Literatura

Boubínský prales. In Wikipedia : the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 8. 9. 2005, last modified on 29. 10. 2010 [cit. 2010-12-18]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Boub%C3%ADnsk%C3%BD_prales>.

HAVLÁTKOVÁ, Silvie. Přirozený vývoj a management NPR Boubínský prales. Šumava : čtvrtletník Správy NP a CHKO Šumava. 20. 5. 2008, zvl. číslo, s. 18-20. Dostupný také z WWW: <http://www.npsumava.cz/storage/sum_cas_b08.pdf>.

HORT, Libor; VRŠKA, Tomáš; ADAM, Dušan. Výzkum a monitoring přirozených lesů ponechaných samovolnému vývoji. Ochrana přírody [online]. 26.2.2008, 2008, 1, [cit. 2010-12-23]. Dostupný z WWW: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/clanky/vyzkum-a-monitoring-prirozenych-lesu-ponechanych-samovolnemu-vyvoji.html>.

Info Česko [online]. 2007 [cit. 2010-12-18]. NPR BOUBÍNSKÝ PRALES. Dostupné z WWW: <http://www.infocesko.cz/content/clanek.aspx?clanekid=14399&lid=1>.

Jan Adolf II. Schwarzenberg. In Wikipedia : the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 5.9. 2006, last modified on 8. 12. 2010 [cit. 2010-12-18]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Adolf_II._Schwarzenberg>.

KVAPILOVÁ, Kateřina. Boubínský prales. Galaktis : Moderní vzdělávání [online]. 2. 4. 2009, [cit. 2010-12-23]. Dostupný z WWW: <http://galaktis.cz/clanek/boubinsky-prales/>.

PŮBAL, David. Vegetace Boubínské hornatiny. Šumava : čtvrtletník Správy NP a CHKO Šumava. 20. 5. 2008, zvl. číslo, s. 23. Dostupný také z WWW: <http://www.npsumava.cz/storage/sum_cas_b08.pdf>.

ŠÍP, Michal. Boubínský prales : Národní přírodní rezervace a její dějiny. 1. vyd. Oldenburg : Edition Sagitta, 2006. 127 s. ISBN 3-9810824-1-9.

VYSKOT, Miroslav, et al. Československé pralesy. Vydání 1. Praha : ACADEMIA, 1981. 272 s.